

Nőportrék

Balogh Edittel, az Európai Katolikus Felnőttképzési Szövetség alelnökével Major Gyöngyi beszélget

Balogh Edit energikus, nyitott személyiség, aki a civil szférában szerzett több évtizedes gyakorlat alapján fogalmaz meg lényeges gondolatokat az itt következő beszélgetésben a nőiségről, a női tulajdonságok helyzetéről, a siker fogalmáról a mai társadalomszerkezetben. Lényeges, hogy állásfoglalásainak alapja az a gazdag tapasztalatanyag, ami a rendszerváltáskor kezdődő pályáján felhalmozódott. Átlátása nemcsak a munkában eltöltött idővel arányos, hanem súlyozódik azzal a pozícióval, hogy az általa vezetett alapítvány azoknak az önkénteseknek a képzésével foglalkozik, akiknek a célja valamely civil szervezetben hatékony munkát végezni. Ilyen módon nemcsak saját alapítványa működését, hanem a keze alól munkatársként kikerülő tanítványai útját is követheti. Személyes életútjába ágyazott mondanója sok vonatkozásban válasz a mai értelemben vett karrier és a harmónia keresése közötti női dilemmára.

Munkássága elismeréseként 2020-ban a Magyar Köztársaság Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetésben részesült.

Edít: Gyerekkoromtól tanárnak készültem. Édesanyám gyógypedagógus, tehát volt előttem egy minta. És én szerettem iskolába járni. 18 évesen a pályaválasztás mégsem volt egyszerű döntés. Végül maradt az eredeti elképzelés, a számomra kedves szakokkal – biológia-kémia –, amihez később felvettem a földrajzot is. A természettudományok mindig is vonzóak voltak számomra.

Aztán, amikor már tanítási gyakorlatra jártunk, kezdett lankadni a lelkesedésem. A gyerekekkel való foglalkozás nagyon is tetszett, élveztem a tanítást. A tanári hangulatát azonban kevésbé. Az ottani légkör, a tanárok egymáshoz való viszonya lesújtó volt, és ez valamit átfordított bennem.

Hogy mi volt a negatív tapasztalat?

Az együttműködés hiánya. Civódások. Civakodások. Az, hogy nem a gyerekekről beszélgettünk, nem a diákok problémáira kerestünk megoldásokat, a tanárok egymást akarták legyőzni, meggyőzni.

Nyilvánvalóvá vált, hogy ezt így nem szeretném csinálni.

Ekkor volt a rendszerváltás, s ekkor változott meg minden. Ekkor kezdtek el szerveződni a civil szervezetek, alapítványok, egyesületek. Rögtön hívtak is egy alapítványhoz, ahol megszervezhettem egy önkéntes képzést, amire visszatekintve már látom, hogy igen jelentős impulzus volt a későbbi személyes motivációmiban.

Abban az időben nem igazán volt még felkapott tevékenység az „önkéntesség”. A „szolgálat” típusú, amely a katolikus alapítványnál volt, tehát nem a világi értelemben vett önkéntesség, szinte ismeretlen fogalom volt. Érthető, hogy számomra is különleges varázsa volt, és összességében ehhez az időszakhoz tudom kötni azt az ars poeticát, amit ma is vallok.

Azt gondolom, mindannyiunkban benne él a jobb világ iránti vágyódás. Azt gondolom, hogy kudarcaink, a negatív tapasztalataink ellenére mégis mindannyian életigenlők vagyunk. Hiszek az emberekben.

És ez tovább erősödött, amikor megismertem a másik végletet is, a profitorientált gondolkozást is, ami egyáltalán nem inspirált. Jóllehet ez nem annyira magától értetődő, hiszen megtapasztalva azt, hogy a pénz lehet költeni – és nőként ez egyáltalán nem mondható olyan rossz dolognak –, akár motiváló tényezővé is válhatott volna az anyagi biztonság és jólét gyarapítására való törekvés. Mégis a Katolikus Ifjúsági és Felnőttképzési Egyesületnél éreztem azt, hogy ragyogóan tudom ötvözni a felnőttképzési, a pedagógusi és a közgazdász ismereteimet. Akkor ott egyensúlyban voltam, és ekkortájt tudott kibontakozni bennem az, amit ma talán teremtőerőnek neveznék. Örülök, hogy sikerült felismernem azt, hogy a civil szektorban tudok majd kiteljesedni. Persze, szükség van az állami szektorra, ami a legtágabb kereteket adja egy ország működésének, szükség van a gazdasági szektorra, ami a fejlesztésekkel, az innovációkkal a nemzetgazdaság versenyképességét biztosítja, és szükség van a civil szektorra, ami az élet finomhangolásaira vigyáz.

2001-ben létrehoztam a Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért civilszervezetet. A talentum a Bibliából vett elnevezés, egy akkori pénzegység volt, és példázatok tartoznak hozzá. „Uram, öt talentumot adtál, nézd, másik ötöt nyertem rajta.” Az élettől kapunk esélyeket, kompetenciákat, amiket továbbfejleszthetünk. És én úgy gondolom, hogy az embernek a talentumaival kell gazdálkodnia.

A harmónia kulcskérdés az életben; a társadalomban és a családban is. Végtelenül hálás vagyok a férjemnek, mert segít abban, hogy megéljem ezt, és hogy magam körül is harmóniát teremtsék.

A nőknek meghatározó szerepe van abban, hogy az életnek azok a háttérben megbúvó – mégis nagyon jelentős – dolgai ne szoruljanak ki a látótérből. Mindazt a szelídséget, mosolyt és odafigyelést, amelynek a verseny uralta világban nincs funkciója, a civil szféra tudja életben tartani.

Nekem ez a legfőbb motivációm.

S valamelyest ezek a dolgok szorosan összefüggenek a világnak a nő és férfi egységében megjelenő teljességével. Kerektségével.

Ez pedig, azt gondolom az egyik legfontosabb aspektusa a férfi-nő kérdéskörnek. Édesapám mérnök volt. Csodáltam a precizitását, a logikai és rendszerező képességét, azt, hogy szép sorjában mindig megoldotta a feladványokat. Gyerekkoromban olyan szerettem volna lenni, mint édesapám. És mivel törekedtem erre, sikerült is fejlesztenem ezeket a képességeket, ami a szervező munkámban manapság is meghatározó jelentőségű. Mégis, összességében – ma már tudom –, ez nem minden. Időre volt szükségem, hogy felismerjem a női tulajdonságok értékét, a megérzések fontosságát, a női finomságok nélkülözhetetlenségét. Nem, nem a racionalitás váltja meg a világot! Persze az is igaz, hogy a megérzéseket is tudni kell kezelni: az inspirációkat kézbe kell venni és racionalitással konkrétummá, valósággá tenni.

Azonban a ráció merevsége az életet bemerevíti. Megszűnik az élet játékossága, szépsége. Sokszor éppen az érzéseink lendítenek tovább. Igen, ma már azt gondolom, hogy a nők valóban szépséget varázsolnak az életbe. Megteremtik a harmóniát. Talán kicsit szokványosnak tűnhet a szeretet fontosságát hangsúlyozni, pedig azt is tanulni kell. A szeretetre meg kell nyílni, ezt pedig csak szeretettel és szeretetben lehet. A női jelenlét nélkül bizonyára mindez ábrándozás marad. A harmóniát azonban a nő és a férfi együtt éli meg.

Sajnos, éppen a civil szférában nagyon is megtapasztalható a férfi jelenlét hiánya, illetve nélkülözhetetlensége. Nagyon kevés a férfi munkatárs, pályázatainkra szinte kizárólag nők jelentkeznek. Egyértelmű, hogy a társadalomban ma a pénz a legfőbb motivációs erő. A versenyszféra ezért sokkal csábítóbb, a civil szférában pedig csak azok maradnak, akik nagyon elkötelezettek. Ez is egy vállalás.

Gyöngyi: Számomra izgalmas a kérdés; vajon a civilszféra erősödésével kiegyensúlyozható-e a társadalomban a versenyszféra túlsúlyából adódó aránytalanság. Vajon a női és férfi energiák ilyen típusú megoszlása oldhatja-e valamennyire a társadalom gépi üzleti és pénzmotiváltságát? Vajon az élet, az életszerűség irányába elmozdítható-e a társadalom a civil tevékenységek és a civil preferenciák mentén?

Edit: Egyrészt igen, másrészt kissé mélyebbről kell indulnunk. A már említett három szektor mindegyikének megvan a maga szerepe, ami az élethez elengedhetetlen. Az állam biztosítja a működés keretrendszerét, a gazdasági oldal pénzt és értéket is teremt, a verseny hatalmas hajtóerőt jelenthet, ami innovációkban képződik le. A humán aspektust azonban a civilszféra biztosítja. Általában valamilyen vágyunk a boldogságra. Ennek pedig egyik meghatározó feltétele az, hogy ne szoruljunk ki a társadalomból, hogy közösség vegyen körül bennünket. Ebben az értelemben a fenntartható létmódnak egyre fontosabb szereplői lehetnek a társadalmi vállalkozások, amelyek alapértelmezésben a civil- és gazdasági szféra együttműködését jelentik. Sokszor egy konkrét probléma kezelésére harmadik szereplőként ebbe a koprodukcióba bekapcsolódik az állam vagy az önkormányzat is.

Az adományoktól az önkéntes vállalati akciókon át tehát manapság már a pro bono a trend: civil szervezetek bevonásával társadalmi vállalkozásokká alakulni. A jövőt elképzelhetetlennek gondolom az együttműködések nélkül.

Gyöngyi: A fokozott együttműködési készség pedig szintén női attribútumnak tekinthető. Azt is mondhatjuk, hogy az együttműködés közegében feladatuk magaslatára emelkedhetnek a nők. Ugyanakkor versenyhelyzetben a legborzasztóbb kegyetlenségekbe is képesek beleállni. A nőiség tehát éppen addig működik, amíg nem érinti meg a versenyhelyzet szelleme. Akkor minden létigazságot képes felborítani.

Edit: Igen, valóban.

Gyöngyi: Talán bizalomkeltő lehet mégis, hogy a jövőben éppen a kapcsolódás képessége válhat a versenyképesség egyik meghatározó tényezőjévé. S akkor szintén előtérbe kerülhetnek a hölgyek, és inspirálhatják a férfiakban az együttműködési hajlamot.

Edit: Sokban alá tudom támasztani, amit mondasz. Az alapítványunknál kifejezetten törekszünk arra, hogy projektjeinkbe együttműködő partnereket vonjunk be. S noha nagyon sok a pozitív tapasztalat, bizony a „megközelíthetetlen férfiak” nem kivételek. Sokszor többletenergiát szükséges mozgósítani ahhoz, hogy együttműködő kapcsolat jöhessen létre. Ugyanakkor a nők valóban mindig készek az együttműködésre. Nagyon kevés elzárkózó nővel találkoztam.

Értékes lehet az együttműködés egy másik kontextusát is megemlítenünk. Az egész világból jönnek hozzánk önkéntesek. Nagyon érdekes a kulturális különbségeket megtapasztalni; látni és megélni azt, hogyan dolgozzák fel az itteni élményeiket. Mi az, amit megkedvelnek a kultúránkból. Időnként egy-egy étel, tánc, de sokszor emlegetik a kedvességünket is. Fontos, hogy ilyen élmények után általában mi magunkat is másképp látjuk és értékeljük. Magyarságunk és hazafiságunk ebben a tükörben izmosodhat. Ezt nagyra értékelem. A kultúrák összemosása – semmilyen összemosás – nem lehet cél. A tisztelethez, megbecsüléshez nélkülözhetetlen az identitás, és ebben az értelemben a kíváncsiság, az érdeklődés nem széthúz, hanem éppen a sokszínűségben kapcsol össze.

Gyöngyi: Igen, fontos a sokszínűség, a létezés gazdagsága képződik le benne. Számomra azonban ebben is a női együttműködés mintázata jelenik meg, amely az önközpontú verseny kizárólagossága helyett az összekapcsolódásban találja meg a vezérelvet. Miként a nő nem a győzelemhez társítja a sikert, sokkal inkább a működéshez, az „együtt-működéshez”.

Edit: Ahhoz, hogy érzékeltessük, mit jelent számunkra a siker, célszerű egy másik kifejezést használnunk. Mi a civilszférában nem kívánunk „nyomulni”, nem az a feladatunk, hogy „toljuk” magunkat, szemben a teljesítményorientált világgal, ahol mindent mérni kell. Igaz, a mi projektjeinkben is ott vannak a mérőszámok. És 90% alá nem mehetünk. Az akkor már nem is értékelhető teljesítményként, akkor már nem is teljesítettünk. Persze, hogy ezzel frusztráljuk magunkat. Belekényszerülünk ebbe a teljesítményőrületbe. S ez azért baj, mert a produktivitásnak is van határa. Aki folyamatosan teljesítményben méri a sikerét, az előbb-utóbb alul fog maradni, mert a 100%-ot is le kell körözni. Mindig lehet többet.

Gyöngyi: Persze, a határ a végtelenségig kitolható. Kérdés, hogy van-e értelme.

Edit: Igen. Ezért olyan fontos a harmónia, amiről az elején beszéltünk. Óriási a különbség. A békesség a belső igényekből fakad, és annak örülünk, attól lehet sikerélményünk, szemben a frusztráló teljesítménykényszerrel, amibe belekényszerülünk, s ami szorongást okoz és feszélyezteté tesz bennünket. A teljesítménycsapda helyett a belső igények szerint kellene működnünk, és aszerint tevékenykednünk. Akkor majd minden a helyére kerülne.

Gyöngyi: Igen. És harmónia lenne.

Edit: Az együttműködés lényegében az együtt-teremtést jelenti. Ez, nekünk nőknek, magát az értéktérítést jelenti. Nem a siker, a győzelem az, ami elsődlegesen fontos számunkra, hanem az a tény, hogy ezt együtt csináltuk, csináljuk. Hogy az eredménynek együtt örülhetünk.

Én például nem szeretek egyedül fagyizni, mert gyermekkoromban ez egy közösségi eseményt jelentett, szinte ünnep volt nekem, amikor együtt fagylaltozott a család. A férjem pedig most mindig megmosolyog, amikor nagyon is jólesne egy fagy, de egyedül, magamnak sohasem veszek. Mert egyedül az egész már nem is azt jelenti. És ezt minden más tevékenységben is meg lehet élni.

Gyöngyi: A saját női létezésünkről gondolkodva, talán fontos társadalomszervező elveket is érintettünk.

Köszönöm szépen!

